

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA.410.002.11.2018
P/18/067

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach
ul. Powstańców 29, 40-039 Katowice
T +48 32 784 42 00, F +48 32 784 42 30
lka@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/18/067 – Zabezpieczenie i zagospodarowanie zwałowisk pogórnich
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	1. Aleksander Górniak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/48/2018 z dnia 9 lutego 2018 r. i LKA/148/2018 z dnia 7 maja 2018 r. 2. Artur Stekla, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/128/2018 z dnia 10 kwietnia 2018 r. (dowód: akta kontroli str. 1-4, 771-772)
Jednostka kontrolowana	Haldex Spółka Akcyjna ¹ , Plac Grunwaldzki 8/10, 40-951 Katowice, Regon: 000025141
Kierownik jednostki kontrolowanej	Bogdan Leśniowski, Prezes Zarządu Spółki. Do 11 września 2017 r. Prezesem Zarządu był Tadeusz Koperski. (dowód: akta kontroli str. 5-7)

II. Ocena kontrolowanej działalności²

Ocena ogólna

Spółka w okresie objętym kontrolą³ pozyskiwała (wydobywała), w celu dalszego zagospodarowania odpady wydobywcze pochodzące z dwóch obiektów składowania odpadów: zwałowiska odpadów powęglowych „Panewniki” położonego w Mikołowie, Katowicach i Rudzie Śląskiej oraz hałdy (zwałowiska) „Ajska” w Świętochłowicach. *Haldex* prowadził także działalność w zakresie przetwarzania (odzysku) odpadów wydobywczych w instalacjach przerobczych oraz poza instalacjami i urządzeniami. Ww. działalność prowadzona była zgodnie z warunkami określonymi w posiadanych przez *Spółkę* decyzjach administracyjnych.

Zarządzany przez *Spółkę* obiekt unieszkodliwiania odpadów wydobywczych – Panewniki - eksploatowany był zgodnie z wymogami określonymi w ustawie z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczych⁴.

Spółka z pozyskiwanych odpadów wydobywczych produkowała miazę energetyczną oraz kruszywa, zgodnie z posiadanymi aprobatami technicznymi. Działania *Spółki* w powyższym zakresie, tj. w części dotyczącej technicznego przetwarzania odpadów wydobywczych celem pozyskania z nich kruszyw i miazg energetycznych była efektywne ekonomicznie.

W działalności *Spółki* w zakresie gospodarowania odpadami wydobywczymi oraz przestrzegania przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach⁵, ustawy

¹ Zwana dalej *Haldex* lub *Spółka*.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie

³ Kontrolą objęte są lata 2015-2018 (do dnia kontroli NIK). Kontrolą objęto także działania wcześniejsze, mające wpływ na kontrolowaną działalność.

⁴ Dz. U. z 2017 r. poz. 1849, ze zm.; zwana dalej „ustawą o odpadach wydobywczych”.

⁵ Dz. U. z 2018 r. poz. 21, ze zm.; zwanej dalej „ustawą o odpadach”.

z 29 czerwca 1995 r. o *statystyce publicznej*⁶ i ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o *ochronie gruntów rolnych i leśnych*⁷ stwierdzono nieprawidłowości polegające na:

- niedopełnieniu przez Zarząd *Spółki* obowiązku wynikającego z art. 12 ust. 4 ustawy o *odpadach wydobywczych* poinformowania Marszałka Województwa Śląskiego o wszelkich planowanych zmianach w *Programie gospodarowania odpadami wydobywczymi Spółki* z marca 2012 r.⁸, wskutek czego działalność *Spółki* m.in. na terenie hałdy „Ajska” w zakresie gospodarowania odpadami wydobywczymi była prowadzona w sposób niezgodny z decyzją Marszałka Województwa Śląskiego z 7 listopada 2012 r. zatwierdzającą *Program* (bowiem w lokalizacji tej w latach 2015-2017 *Spółka* wytworzyła łącznie 368 289,23 Mg odpadów wydobywczych⁹, co nie było przewidziane *Programem* i decyzją Marszałka);
- niezapewnieniu przez Zarząd *Spółki* prowadzenia ewidencji odpadów w formie elektronicznej za pomocą systemu teleinformatycznego umożliwiającego poświadczanie dokumentów ewidencji odpadów za pomocą podpisu elektronicznego, do czego zobowiązuje art. 67 ust. 5 ustawy o *odpadach*;
- przekazaniu przez Zarząd *Spółki* Marszałkowi Województwa Śląskiego rocznego sprawozdania o rodzajach i ilościach odpadów, o sposobach gospodarowania nimi oraz o instalacjach i urządzeniach służących do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów za rok 2017, które zawierało nierzetelne dane o ilości odpadów wydobywczych wytworzonych przez zakład Haldex w Świętochłowicach;
- przekazaniu przez Zarząd *Spółki* Głównemu Urzędowi Statystycznym¹⁰ niekompletnych sprawozdań o odpadach (z wyłączeniem odpadów komunalnych) OS-6 za lata 2014, 2015, 2016 i 2017, bowiem nie zawierały one części z wymaganych danych statystycznych o zagospodarowanych odpadach;
- dopuszczeniu przez Zarząd *Spółki* do prowadzenia przez *Haldex* działalności na zwałowisku „Ajska” w sposób niezgodny z warunkami określonymi w decyzjach Marszałka Województwa Śląskiego, udzielających zgodę na wydobywanie odpadów ze zwałowiska „Ajska” oraz na przetwarzanie tych odpadów w zakresie odzysku odpadów poza instalacjami i urządzeniami. Warunkiem tym było posiadanie decyzji Prezydenta Miasta Świętochłowice, wydanej na rzecz Katowickiego Holdingu Węglowego S.A., w sprawie rekultywacji i zagospodarowania terenu, na podstawie art. 22 ust.1 ustawy o *ochronie gruntów rolnych i leśnych* dla eksploatowanego oraz rekultywowanego przez *Haldex* zwałowiska odpadów wydobywczych „Ajska” w Świętochłowicach.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Sposób zagospodarowania odpadów wydobywczych

Opis stanu faktycznego

1. *Spółka*, w latach 2014-2018 (do dnia kontroli NIK) pozyskiwała, w celu zagospodarowania, odpady pochodzące z następujących obiektów składowania odpadów wydobywczych:

A. Obiektu Unieszkodliwiania Odpadów Wydobywczych „Panewniki” położonego w granicach miast Mikołów, Katowice i Ruda Śląska na terenie nieruchomości

⁶ Dz. U. z 2016 r. poz. 1068, ze zm.; zwanej dalej „ustawą o statystyce publicznej”.

⁷ Dz. U. z 2017 r. poz. 1161; zwanej dalej „ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych”.

⁸ Zwanym dalej „Programem”.

⁹ O kodzie 01 01 02.

¹⁰ Zwanemu dalej „GUS”.

będących własnością Skarbu Państwa¹¹. *Haldex* posiadał do ww. terenu i odpadów tytuł prawny na podstawie:

- umowy dzierżawy nieruchomości składowiska odpadów z 10 września 2008 r. zawartej na okres 15 lat z Kompanią Węglową S.A.¹²;
- umowy przejęcia przez *Spółkę* funkcji zarządzającego ww. obiektem z 7 września 2011 r.¹³, zawartej z KW S.A. Oddział KWK „Halemba – Wirek”, obowiązującej do 31 grudnia 2021 r.;
- umowy sprzedaży odpadów wydobywczych pochodzących ze składowiska „Panewniki” z 21 lutego 2012 r.¹⁴, zawartej z KW S.A. Oddział KWK „Halemba – Wirek”, obowiązującej do 31 grudnia 2021 r.

Według informacji Zarządu *Spółki*¹⁵, w wyniku podziału KW S.A., który miał miejsce w 2017 r., we wszystkie jej prawa i obowiązki weszła Spółka Restrukturyzacji Kopalń S.A.¹⁶

Spółka posiadała decyzję¹⁷ Marszałka Województwa Śląskiego z dnia 19 lutego 2015 r. udzielającą zgodę na wydobywanie odpadów z ww. *ouow*.

(dowód: akta kontroli str. 8-72)

B. Zwałowiska odpadów (hałdy „Ajska”) położonego w Świętochłowicach na nieruchomości będącej własnością Skarbu Państwa¹⁸. *Haldex* posiadał do ww. terenu i odpadów tytuł prawny na podstawie:

- umowy dzierżawy nieruchomości z 28 czerwca 2011 r.¹⁹ zawartej z Katowickim Holdingiem Węglowym S.A.²⁰ w celu rozbiórki ww. hałdy przez *Spółkę*, odzysku kruszywa i węgla oraz sprzedaży kruszyw i zagospodarowania odpadów wtórnych wytworzonych, na okres do 27 października 2014 r. Aneksem nr 1 podpisanym 7 sierpnia 2014 r. przedłużono okres obowiązywania umowy do 27 października 2018 r. Zgodnie z oświadczeniem Zarządu *Spółki*, Aneks ten nie wszedł w życie²¹, w związku z czym umowa dzierżawy z 2011 r. wygasła 27 października 2014 r.;
- umowy z 28 października 2014 r.²² zawartej z KHW S.A. w sprawie prowadzenia prac zmierzających do niedopuszczenia do rozprzestrzenienia się zjawisk pożarowych, rozbiórki hałdy, odzysku kruszywa, prac rekultywacyjnych wraz ze sprzedażą łupku oraz odzysku węgla z hałdy „Ajska”, która obowiązuje do dnia zawarcia nowych umów: dzierżawy nieruchomości oraz sprzedaży rzeczy ruchomych stanowiących odpady;
- umowy sprzedaży rzeczy ruchomych - odpadów stanowiących ww. hałdę i odzysku węgla z tzw. łupku „czarnego” z 2 marca 2015 r. zawartej z KHW S.A., obowiązującej do dnia 28 października 2018 r.

Do czasu kontroli NIK²³ *Spółka* nie zawarła z KHW S.A. nowej umowy dzierżawy nieruchomości.

¹¹ Użytkownikiem wieczystym nieruchomości do kwietnia 2017 r. była Kompania Węglowa S.A., zwana dalej KW S.A., a od kwietnia 2017 r. na podstawie zrealizowanego planu podziału KW S.A. z 28 lutego 2017 r. jest nim Spółka Restrukturyzacji Kopalń S.A.

¹² Zwana dalej „KW S.A.”.

¹³ Z aneksami.

¹⁴ Z aneksami.

¹⁵ Popartej korespondencją od Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A.

¹⁶ Zwana dalej „SRK”.

¹⁷ Nr 291//OS/2015.

¹⁸ Użytkownikiem wieczystym nieruchomości jest Katowicki Holding Węglowy S.A., zwany dalej KHW S.A.

¹⁹ Z aneksem nr 1 z 8 sierpnia 2014 r.

²⁰ Zwanym dalej „KHW SA”.

²¹ Z uwagi na niezyskanie przez KHW SA wymaganej, odpowiedniej zgody Ministra Skarbu Państwa.

²² Z aneksem z 30.01.2015 r.

²³ 31 maja 2018 r.

Spółka posiadała decyzję²⁴ Marszałka Województwa Śląskiego z dnia 7 stycznia 2014 r. udzielającą zgodę na wydobywanie odpadów z ww. *ouow*.

(dowód: akta kontroli str. 73-98, 646-651)

Wyjaśniając przyczyny niezawarcia, do chwili obecnej, nowej umowy dzierżawy nieruchomości hałdy „Ajska”, Zarząd Spółki podał, że podpisanie umowy dzierżawy nie stanowiło warunku koniecznego do prowadzenia działalności gospodarczej w odniesieniu do tejże hałdy w zakresie wynikającym z zawartej z KHW S.A. umowy sprzedaży rzeczy ruchomych z dnia 2 marca 2015 r.

Według Zarządu Spółki, zapisy umowy sprzedaży nie zawierały zobowiązania Spółki do zawarcia umowy dzierżawy na warunkach jednostronnie określonych przez KHW S.A., choć szczegółowo określały jej obowiązki. Oprócz zapłaty ceny za kupione odpady *Haldex* zobowiązany był m.in. do: zagospodarowania terenu hałdy, odzysku węgla z łupka czarnego, rozbiórki hałdy, odzysku kruszywa, zagospodarowania wytworzonych odpadów przez ich wykorzystanie do niwelacji terenu oraz wywiezienia nadwyżki, rekultywacji terenu, jak również zabezpieczenia przeciwpożarowego. W ocenie Zarządu wszystkie te zapisy powodują, że w istocie umowa sprzedaży ma charakter umowy mieszanej, gdzie po stronie Kupującego – postawiono cały szereg obowiązków, które mają wszelkie cechy usług świadczonych na rzecz KHW S.A., jednakże rozliczenie między stronami miało się odbywać w zasadzie przez zapłatę ceny za odpady (łupek czerwony lub czarny) i odzyskany węgiel. Dla realizacji tak skonstruowanej umowy sprzedaży, zdaniem Zarządu, nie było konieczne zawieranie osobnej umowy, bowiem uprawnienie do objęcia w posiadanie całego terenu hałdy konieczne do należytej realizacji umowy wynikało wprost z jej postanowień – inaczej mówiąc – nie można wykonać umowy sprzedaży rzeczy ruchomych nie obejmując hałdy w posiadanie. W § 9 umowy sprzedaży strony wskazały, że dla umożliwienia zagospodarowania wytworzonych odpadów, rozbiórki hałdy, odzysku kruszywa i węgla oraz ich transportu KHW S.A. wydzierżawi Spółce teren hałdy wg określonej stawki²⁵, na warunkach określonych przez strony w odrębnej umowie.

Zarząd Spółki wyjaśnił ponadto, że pomimo zawarcia, w dniu 2 marca 2015 r., umowy sprzedaży, KHW S.A. w dniu 16 grudnia 2015 r. przesłał nową umowę dzierżawy, która nie została przez *Haldex* podpisana. Według Zarządu Spółki przyczyną niezawarcia umowy dzierżawy był brak porozumienia pomiędzy KHW S.A. a *Haldex* w sprawie warunków finansowych umowy i wzajemnej współpracy, a w szczególności ceny rozliczeniowej sprzedaży łupka czerwonego, stawki czynszu dzierżawnego²⁶, partycypacji KHW S.A. w kosztach prac likwidacji zapożarowania hałdy oraz zakresu rzeczowego prac i ram czasowych. Według Zarządu, w chwili zawarcia umowy sprzedaży rzeczy ruchomych, strony miały wstępnie uzgodnić projekt umowy dzierżawy na warunkach, jakie występowały na początku 2015 r.

Wskutek braku porozumienia i niezawarcia nowej umowy dzierżawy nieruchomości, KHW S.A. pismem z dnia 30 marca 2017 r. zażądał od Spółki zapłaty za zajmowany bezumownie teren za okres od 23 października 2015 r. w kwocie 461,5 tys. zł. *Haldex* odrzucił ww. roszczenie podtrzymując, w piśmie z 18 kwietnia 2017 r., wolę negocjacji warunków umowy dzierżawy i renegocjacji warunków umowy sprzedaży odpadów. W dniach 28 grudnia 2017 r. (data wpływu pisma do *Haldex*: 5 stycznia 2018 r.) i 19 lutego 2018 r. (data wpływu pisma do *Haldex*: 23 lutego 2018 r.) KHW S.A. przesłał kolejne wezwania do zapłaty na łączną kwotę 669,4 tys. zł i 723,0 tys. zł (za 25 i 27 miesięcy bezumownego korzystania z terenu hałdy).

²⁴ Nr 24//OS/2014.

²⁵ Nie niższej niż 0,19 zł/m² netto.

²⁶ Według projektu umowy przesłanego przez KHW S.A. miała ona wynieść 0,21 zł/m² netto powierzchni objętej eksploatacją, natomiast *Haldex* oczekiwał obniżenia stawki do 0,01 zł/m².

Zgodnie z wyjaśnieniami Zarządu, w odpowiedzi na wezwania KHW S.A. w sprawie zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości przeprowadzono rozmowy na szczeblu zarządów obu spółek: w 2017 r. i w dniu 19 stycznia 2018 r. W piśmie z dnia 26 lutego 2018 r. do KHW S.A. Zarząd *Haldex* podał, że dopuszcza możliwość ugodowego zakończenia ww. sprawy przez zapłatę uzgodnionej kwoty w granicach 30% wysokości kwoty żądań KHW S.A., na co jednak do chwili obecnej *Spółka* nie uzyskała odpowiedzi.

Powyższa umowa sprzedaży rzeczy ruchomych jest nadal realizowana (do października 2018 r.), a KHW S.A. nigdy nie wzywał *Haldex* do opuszczenia haldy „Ajska”.

(dowód: akta kontroli str. 99-139)

W dniu 26 marca 2013 r. *Haldex* podpisał z KW S.A. umowę²⁷ sprzedaży odpadów wydobywczych i kruszyw z punktów załadunkowych kopalń i innych wskazanych przez KW S.A. miejsc ich odbioru lub pozyskania (z wyłączeniem mułu odpadowego). Zakupione od KW S.A. odpady wydobywcze lub kruszywa *Haldex* miał odsprzedać podmiotowi trzeciemu (będącemu przedsiębiorcą). Z pisma SRK S.A. będącej następcą prawnym KW S.A. w zakresie realizacji ww. umowy wynika, że miała ona dotyczyć sprzedaży odpadów zlokalizowanych m.in. w obrębie składowiska Wrzosa III w Pszowie.

(dowód: akta kontroli str. 140-151)

W okresie objętym kontrolą *Spółka* posiadała dwie ważne decyzje administracyjne Marszałka Województwa Śląskiego udzielające zgodę na wydobywanie odpadów ze zwałowiska odpadów wydobywczych w Rydułtowach (ze stożka i zwałowiska odpadów przy szybie „Leon” KWK Rydułtowy – Anna²⁸) oraz ze zwałowiska „Wrzosa”²⁹ w Pszowie, należących do KW S.A. - obie z 16 lipca 2013 r. Zgodnie z informacją *Spółki*, na obszarze tych zwałowisk *Haldex* ostatecznie nie prowadził samodzielnie ww. działalności. *Haldex* zakupione od KW S.A. odpady wydobywcze (zdeponowane na składowisku Wrzosa III w Pszowie) odsprzedał³⁰ w ilości 217 308 Mg podmiotowi trzeciemu, który według umowy stał się ich posiadaczem i uzyskał niezależną zgodę na ich wydobycie.

(dowód: akta kontroli str. 164-173)

Wyjaśniając przyczyny nieprowadzenia samodzielnie przez *Haldex* powyższej działalności Zarząd *Spółki* podał, że decyzje dla zwałowiska odpadów w Rydułtowach i Pszowie uzyskano w związku z chęcią pozyskania odpadu wydobywczego i przetworzenia go na kruszywa wykorzystywane w pracach budowlanych – drogowych, w tym na planowaną inwestycję budowy zbiornika „Racibórz Dolny”. Według Zarządu, w efekcie prowadzonych rozmów KW S.A. ogłosiła przetarg nieograniczony, którego przedmiotem była sprzedaż³¹ odpadów wydobywczych z rejonu objętego pozwoleniem na budowę pn. *Rekultywacja i zabezpieczenie przed paleniem skały płonnej w rejonie stożka przy szybie Leon II KWK Rydułtowy KW S.A. Oddział KWK „Rydułtowy – Anna”,* jednakże *Spółka*, ze względu na niekorzystne dla niej warunki realizacji przedmiotu przetargu, nie przystąpiła do niego. Natomiast do realizacji wydobycia odpadów ze zwałowiska Wrzosa w Pszowie nie doszło ze względów techniczno-organizacyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 99-102)

²⁷ Nr 331302824 (170/2013) zawartą na czas nieokreślony.

²⁸ 4 500 000 Mg odpadów o kodzie 01 04 12.

²⁹ 4 000 000 Mg odpadów o kodzie 01 04 12.

³⁰ Na podstawie umowy z 4 lipca 2014 r.

³¹ Loco bryła obiektu - formuła handlowa oznaczająca, że sprzedający wydaje towar do dyspozycji przewoźnika podstawionego przez kupującego.

2. Zgodnie z treścią *Programu gospodarowania odpadami wydobywczymi Spółki* z marca 2012 r. i zawartej w nim oceny ryzyka działania *ouow „Panewniki”*, został on zaliczony do pozostałych obiektów unieszkodliwiania tych odpadów³² w rozumieniu art. 6 ustawy o *odpadach wydobywczymi*, tj. obiektów niezawierających odpadów niebezpiecznych (w odpadach składowanych w obiekcie nie były zawarte substancje lub mieszaniny niebezpieczne oraz nie stwierdzono ryzyka wystąpienia poważnego wypadku na skutek braku działania lub niewłaściwego działania obiektu).

Według *Programu ww. ouow* nie można zaliczyć do zakładów o zwiększonym ryzyku lub o dużym ryzyku wystąpienia dużej awarii przemysłowej, jednakże mogą występować sytuacje awaryjne takie jak: lokalne obsunięcia skarpy, pożar pojazdu lub sprzętu technicznego; awaria pojazdów i maszyn.

(dowód: akta kontroli str. 176, 196-208)

3. *Spółka*, w okresie objętym kontrolą, zarządzała *ouow „Panewniki”* i prowadziła na jego terenie eksploatację odpadów wydobywczymi na podstawie następujących decyzji administracyjnych Marszałka Województwa Śląskiego:

– z 18 maja 2010 r.³³ zezwalającej na wytwarzanie na czynnym zwałowisku odpadów powęglowych „Panewniki” m.in. odpadów z wydobywania kopalin innych niż rudy metali (o kodzie 01 01 02) i odpadów powstających przy płukaniu i oczyszczaniu kopalin innych niż wymienione kodzie 01 04 07 i 01 04 11 (o kodzie 01 04 12) oraz odpadów metali żelaznych (o kodzie 16 01 17), metali nieżelaznych (o kodzie 16 01 18), betonu i gruzu betonowego z rozbiórek i remontów (o kodzie 17 01 01) i gruzu ceglanego (o kodzie 17 01 02); dopuszczającej do wydobywania ww. odpadów oraz dopuszczającej te odpady do odzysku w Zakładzie Przerobu Odpadów Wydobywczymi *Haldex Panewniki*”. Ważność decyzji ustalono na okres do 17 maja 2020 r.;

(dowód: akta kontroli str. 256-273)

– z 7 listopada 2012 r.³⁴ zatwierdzającej *Program gospodarowania odpadami wydobywczymi dla Spółki*;

(dowód: akta kontroli str. 274-292)

– z 28 marca 2013 r.³⁵ zezwalającej na prowadzenie ww. obiektu – Zwałowiska Odpadów Powęglowych „Panewniki” o kwalifikacji obiektu unieszkodliwiania odpadów wydobywczymi – innej niż kategoria A, na którym przewidziano do składowania w ciągu roku 10 000 Mg odpadów z wydobywania kopalin innych niż rudy metali (o kodzie 01 01 02) i 3 125 000 Mg odpadów powstających przy płukaniu i oczyszczaniu kopalin innych niż wymienione kodzie 01 04 07 i 01 04 11 (o kodzie 01 04 12). Zezwolenie zostało wydane do 28 marca 2023 r.;

(dowód: akta kontroli str. 293-296)

– z 19 lutego 2015 r.³⁶ wyrażającej zgodę na wydobywanie z ww. obiektu odpadów o kodzie 01 01 02 w ilości 2 900 000 Mg i o kodzie 01 04 12 w ilości 12 500 000 Mg, celem prowadzenia procesu ich przetwarzania. Decyzją tą wygaszono także wcześniej opisaną decyzję Marszałka z 18 maja 2010 r.

(dowód: akta kontroli str. 297-300)

Spółka po przejęciu od KW S.A., w dniu 9 września 2011 r. prowadzenia *ouow „Panewniki”* spełniła obowiązek określony w art. 33 ust. 2 ustawy o *odpadach*

³² To znaczy, że nie jest on obiektem kategorii A.

³³ Nr 1864/OS/2010 zmienionej postanowieniem nr 514/OS/2011 z 14 lipca 2011 r. i decyzją nr 1334 OS/2012 z 28 maja 2012 r.

³⁴ Nr 3108 OS/2012.

³⁵ Nr 791 OS/2013.

³⁶ Nr 291/OS/2015.

wydobywczym i przekazała pismem z dnia 30 września 2011 r. Marszałkowi Województwa Śląskiego informacje o przejęciu funkcji zarządzającego ww. *ouow* i o osobie kierownika obiektu. Informacje te zostały przekazane także Wojewódzkiemu Inspektoratowi Ochrony Środowiska w Katowicach oraz urzędom miast: Ruda Śląska, Mikołów i Katowice.

(dowód: akta kontroli str. 301-305)

Prowadząc od czerwca 2011 r. działalność w zakresie wydobywania odpadów wydobywczym ze zwałowiska odpadów „Ajska” w Świętochłowicach, *Haldex* w okresie objętym kontrolą dysponował wyłącznie decyzją Marszałka Województwa Śląskiego³⁷ udzielającą *Spółce* zgodę na wydobywanie z ww. obiektu (zwałowiska) 2 230 000 Mg odpadów o kodzie 01 01 02; 68 000 Mg odpadów o kodzie 01 04 08³⁸; 500 Mg odpadów metali żelaznych o kodzie 19 12 02 i 500 Mg odpadów tworzyw sztucznych i gumy o kodzie 19 12 04³⁹.

(dowód: akta kontroli str. 306-310)

4. *Haldex* posiadał *Program* opracowany w marcu 2012 r.⁴⁰, zatwierdzony decyzją Marszałka Województwa Śląskiego z 7 listopada 2012 r.⁴¹. *Program* i decyzja obejmowała wyłącznie *ouow* „Panewniki” (nie uwzględniono hałdy „Ajska”) oraz odpady o kodzie 01 01 02 przewidziane do składowania w ww. obiekcie, pochodzące z KW S.A. Oddziału KWK „Halemba-Wirek” (w ilości do 10 000 Mg/rok) i odpady o kodzie 01 04 12 pochodzące z KW S.A.: Oddziału KWK „Pokój” (w ilości do 700 000 Mg/rok), Oddziału KWK „Bolesław Śmiały” (w ilości do 885 000 Mg/rok) i Oddziału KWK „Halemba-Wirek” (w ilości do 1 540 000 Mg/rok).

W decyzji określono dodatkowo m.in.:

- łączną ilość odpadów wydobywczym przewidzianych do wytworzenia przez *Spółkę* w ciągu roku: 01 01 02 – 380 000 Mg i 01 04 12 – 1 600 000 Mg;
- opisy procesów przeróbki odpadów wydobywczym w: Zakładzie Przeróbczym „Haldex - Michał” w Siemianowicach Śląskich (ul. Michałkowicka 101/103); Zakładzie Przeróbczym Haldex - Szombierki” w Bytomiu (ul. Zabrzeńska 7); Zakładzie „Makoszowy” w Zabrze (ul. Makoszowska 6); Zakładzie Przeróbczym „Haldex - Brzezinka” w Mysłowicach (ul. Cementarna 15); Zakładzie Przeróbczym „Haldex - Panewniki” w Mikołowie; węzle krusząco-sortującym w Rydułtowach; węzle krusząco-sortującym w Knurowie; węzle krusząco-sortującym w Rudzie Śląskiej - Kochłowicach (ul. Ks. L. Tunkla); węzle krusząco-sortującym w Rudzie Śląskiej – Nowym Bytomiu (ul. Niedurnego); węzle krusząco-sortującym w Radlinie; węzle krusząco-sortującym w Gliwicach; węzle krusząco-sortującym w Piekarach Śląskich (ul. Graniczna);
- opis skutków dla środowiska i zdrowia ludzkiego (w zakresie hałasu oraz oddziaływania na powietrze atmosferyczne i wody) spowodowanych unieszkodliwianiem odpadów wydobywczym oraz działań zapobiegawczych, które należy podjąć w celu zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko podczas eksploatacji *ouow* „Panewniki”;
- opis technologii i środków technicznych stosowanych w celu zapobiegania powstawania pożarów w *ouow*;
- opis zakresu i sposobu bieżącego monitoringu oraz opis przewidywanego sposobu zamknięcia ww. obiektu (po docelowym ukształtowaniu bryły, likwidacji zakładu przeróbczego wraz z infrastrukturą, wyprofilowaniu wierzchołki,

³⁷ Nr 24/OS/2014 z 7 stycznia 2014 r.

³⁸ Żwiru lub skruszonych skał innych niż wymienione w 01 04 07.

³⁹ Odpady o kodzie 19 12 02 i 19 12 04 należą do grupy 19 *Odpady z instalacji i urządzeń służących zagospodarowaniu odpadów, z oczyszczalni ścieków oraz z uzdatniania wody pitnej i wody do celów przemysłowych.*

⁴⁰ Na zlecenie *Spółki* przez Zakład Terenów Poprzemysłowych i Gospodarki Odpadami Głównego Instytutu Górnictwa.

⁴¹ Nr 3108 OS/2012.

wykonaniu systemu odwodnienia i dokonaniu nasadzeń drzew) i zakończenia rekultywacji biologicznej terenu do dnia 9 października 2026 r.

(dowód: akta kontroli str. 176-254, 274-292)

W ww. decyzji ustalono m.in. termin przedłożenia przeglądu *Programu* do 7 listopada 2017 r.

Spółka wykonała powyższy obowiązek przedkładając dokumentację przeglądu *Programu*⁴² Marszałkowi Województwa Śląskiego w dniu 19 lipca 2017 r. W wyniku przeprowadzonego przeglądu określono, że *Spółka* prowadziła wówczas procesy przetwarzania odpadów wydobywczych metodą odzysku:

- w instalacjach w: Zakładzie Przeróbczym Z-2 „Haldex - Szombierki” w Bytomiu (ul. Zabrzeńska 7); Zakładzie Przeróbczym Z-3 „Makoszowy” w Zabrze (ul. Makoszowska 6); Zakładzie Przeróbczym Z-6 Haldex - Brzezinka” w Mysłowicach (ul. Cementarna 15); Zakładzie Przeróbczym Z-12 „Haldex - Panewniki” w Mikołowie; węźle krusząco-sortującym w Rydułtowach; węźle granulacji mułów popłuczkowych w Łędzinach i w węźle krusząco-mieszającym na terenie zwalowiska odpadów przemysłowych w Świętochłowicach (ul. Szygarska);
- poza instalacjami i urządzeniami: w Świętochłowicach⁴³; na terenie obiektu „Północ” KWK Jankowice⁴⁴ w Rybniku i Jankowicach; w Bytomiu⁴⁵; w Zabrze⁴⁶; w Rybniku⁴⁷.

W zakresie funkcjonowania Obiektu unieszkodliwiania odpadów wydobywczych „Panewniki” w dokumentacji przeglądu podano, że przewiduje się iż w obiekcie tym będą składowane odpady o kodzie 01 01 02 pochodzące z Polskiej Grupy Górniczej Sp. z o.o.⁴⁸ Oddział KWK „Ruda” Ruch Halemba-Wirek (w ilości do 10 000 Mg/rok) i odpady o kodzie 01 04 12 pochodzące z PGG: Oddział KWK „Bolesław Śmiały” (w ilości do 300 000 Mg/rok⁴⁹) i Oddział KWK „Ruda” Ruch Halemba-Wirek (w ilości do 2 825 000 Mg/rok).

W przeglądzie przedstawiono także nowy opis właściwości fizycznych i chemicznych odpadów wydobywczych przewidzianych do składowania w ww. obiekcie unieszkodliwiania, zmieniony opis metody składowania odpadów wydobywczych oraz nowy opis procesów przeróbki (odzysku) odpadów wydobywczych w instalacjach.

Pomimo dokonania przez *Spółkę* szeregu istotnych zmian w zakresie gospodarki odpadami wydobywczymi, które wynikają m.in. z treści dokumentacji okresowego przeglądu „Programu Gospodarowania Odpadami Wydobywczymi” oraz ustaleń niniejszej kontroli NIK, *Spółka* nie informowała uprzednio Marszałka Województwa Śląskiego o zamiarze wprowadzania tych zmian.

Na powyższe zwrócił uwagę także Marszałek Województwa Śląskiego. W piśmie z 18 sierpnia 2017 r.⁵⁰ podał on m.in., że zgodnie z art. 12 ust. 4 ustawy o *odpadach*

⁴² Z lipca 2017 r. opracowaną na zlecenie *Spółki* przez Zakład Monitoringu Środowiska Głównego Instytutu Górnictwa.

⁴³ Rejon ul. Szygarskiej.

⁴⁴ W związku z realizacją zadania pn. „Ukształtowanie terenu obiektu „Północ” KWK Jankowice poprzez podniesienie do rzędnej 330,00 m n.p.m. – etap II”.

⁴⁵ Rejon ul. Strzelców Bytomskich oraz ul. Celnej.

⁴⁶ Teren zwalu Sośnica, w związku z realizacją zadania pn. „Ukształtowanie terenu zwalu Sośnica poprzez podniesieniem rzędnej 270 m n.p.m. wraz z zagospodarowaniem w kierunku rekreacyjnym”.

⁴⁷ Obszar Mośnika – Kielowca, w związku z realizacją zadania pn. „Likwidacja zdegradowanych, podmokłych i częściowo zalanych terenów zlokalizowanych pomiędzy korytami potoku i ciekłu Chwałowickiego oraz uformowanie ogólnodostępnej bryły rekultywacyjnej”.

⁴⁸ Zwanej dalej PGG.

⁴⁹ Odpady ze wzbogacenia w płucze cieczy ciężkiej, o uziarnieniu 0-120 mm i ze wzbogacenia w płucze osadzkowej, o uziarnieniu 0-20 mm.

⁵⁰ Nr OS.GO.7240.1.35.2017.

wydobywczym, o wszelkich planowanych zmianach w programie gospodarowania odpadami wydobywczymi posiadacz odpadów winien poinformować właściwy organ w formie pisemnego oświadczenia. Według Marszałka, Spółka w ramach prowadzenia działalności objętej decyzją zatwierdzającą Program w okresie od 2012 r. do 2017 r. wprowadziła szereg zmian w gospodarce odpadami wydobywczymi w zakresie: rodzajów instalacji do przetwarzania odpadów wydobywczych; ilości przetwarzanych odpadów wydobywczych w instalacjach; źródła pochodzenia odpadów wydobywczych przewidzianych do składowania w ouow oraz ilości odpadów wydobywczych przewidzianych do wytworzenia, bez informowania tego organu.

W związku z tym Marszałek, na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy o odpadach wydobywczym wezwał Haldex do niezwłocznego zaniechania naruszeń i uregulowania stanu formalno-prawnego w zakresie prowadzonej działalności, aby stała się ona zgodna z posiadaną decyzją zatwierdzającą Program.

(dowód: akta kontroli str. 311-357)

Odpowiadając na pytanie jakie działania faktyczne podjęła Spółka w okresie od 24 sierpnia 2017 r., w związku z ww. pismem z 18 sierpnia 2017 r. Zarząd Spółki wyjaśnił, że po uzyskaniu tego pisma poinformowano niezwłocznie pracowników odpowiedzialnych merytorycznie za prawidłowe i terminowe realizowanie obowiązków wynikających z ustawy o odpadach wydobywczym o konieczności stosowania przedmiotowego zapisu ustawowego. Według Zarządu od dnia otrzymania pisma Spółka nie zmieniła charakteru prowadzonej działalności w zakresie zagospodarowywania odpadów wydobywczych, z tego też względu nie była zobowiązana do wprowadzenia zmian do ww. wymienionego Programu.

(dowód: akta kontroli str. 391-392)

5. Spółka w okresie objętym kontrolą prowadziła monitoring wyłącznie ouow „Panewniki”. Wszystkie sprawozdania z monitoringu za lata 2014-2017 złożono w Wojewódzkim Inspektoracie Ochrony Środowiska w Katowicach w wymaganym ustawowym terminie do 31 marca następnego roku po rocznym okresie sprawozdawczym. Zawierały one wyniki wymaganych pomiarów: opadu atmosferycznego; składu chemicznego wód powierzchniowych; objętości i składu chemicznego wód odciekowych; poziomu i składu chemicznego wód podziemnych; osiadania powierzchni oraz stanu termicznego obiektu „Panewniki” i sporządzone zostały zgodnie z rozporządzeniem z dnia 29 maja 2014 r. w sprawie prowadzenia monitoringu obiektu unieszkodliwiania odpadów wydobywczych⁵¹ i obowiązującym wzorem sprawozdania oraz dodatkowym wymogiem określonym w decyzji Marszałka Województwa Śląskiego nr 3108 OS/2012 z 7 listopada 2012 r. zatwierdzającej Program Haldex S.A. (w zakresie monitoringu stanu termicznego obiektu „Panewniki”).

Haldex nie prowadził monitoringu drugiego eksploatowanego ouow - hałdy „Ajska” ponieważ zgodnie z art. 56 ust. 1 ustawy o odpadach wydobywczym właściciel hałdy, tj. KHW S.A. nie był do tego zobowiązany.

(dowód: akta kontroli str. 393-441)

6. Spółka prowadziła odzysk lub przetwarzanie odpadów wydobywczych poza instalacjami i urządzeniami w procesach polegających na:

- wykonywaniu robót budowlanych zmierzających do odpowiedniego uformowania bryły obiektu, zlokalizowanego na terenach przemysłowych, zdegradowanych przez działalność górnictw KWK Jankowice w gminach Świerklany i Marklowice, na podstawie decyzji (zezwoleń) Marszałka

⁵¹ Dz. U. z 2014 r. poz. 875.

Województwa Śląskiego z 20 marca 2013 r., zmienionej w dniu 4 października 2014 r. - ważnej do 30 czerwca 2018 r.;

- likwidacji zdegradowanych, podmokłych i częściowo zalanych terenów zlokalizowanych pomiędzy korytami potoku i cieku Chwałowickiego oraz uformowaniu ogólnodostępnej i zagospodarowanej bryły rekultywacyjnej w Rybniku, na podstawie decyzji administracyjnej (zezwolenia) Marszałka Województwa Śląskiego z 16 grudnia 2013 r. – ważnej do 31 grudnia 2022 r.;
- wypełnieniu terenu niekorzystnie przekształconego w Świętochłowicach w rejonie ul. Szygarskiej (zasypanie wyrobiska, wyrównanie, plantowanie do projektowanego poziomu terenu), na podstawie decyzji (zezwolenia) Marszałka Województwa Śląskiego z 17 stycznia 2014 r. – ważnej do 31 marca 2019 r.;
- rekultywacji i zagospodarowaniu osadników mułowych zlokalizowanych przy ul. Koźdoniów w Rybniku – Chwałowicach, na podstawie decyzji (zezwolenia) Prezydenta Miasta Rybnika z 7 kwietnia 2014 r. – ważnej do 31 października 2016 r.;
- wypełnianiu i utwardzeniu terenów (wyrobisk) niekorzystnie przekształconych w Bytomiu w rejonie ul. Strzelców Bytomskich oraz ul. Celnej (niecki 3A), na podstawie decyzji (zezwolenia) Marszałka Województwa Śląskiego z 26 czerwca 2014 r. – ważnej do 31 czerwca 2018 r.;
- ukształtowaniu terenu zwału Sośnica w Zabrze przez podniesienie do rzędnej 270 m n.p.m. wraz z zagospodarowaniem w kierunku rekreacyjnym, na podstawie decyzji (zezwolenia) Prezydenta Miasta Zabrze z 10 kwietnia 2015 r. – ważnej do 30 czerwca 2018 r.

(dowód: akta kontroli str. 174-175, 362-390)

Analiza dokumentacji wybranych dwóch z ww. sześciu przedsięwzięć wykazała, m.in. że:

- prace związane z rekultywacją i zagospodarowaniem rejonu osadników mułowych w Rybniku prowadzone były w oparciu o decyzję w sprawie rekultywacji terenu w kierunku zielonym, wydaną przez Prezydenta Miasta Rybnika⁵² na podstawie m.in. art. 20, 21 i 22 ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. *o ochronie gruntów rolnych i leśnych*⁵³ i art. 4 ustawy *o odpadach wydobywczych* dla KW S.A. Oddział KWK „Chwałowice”. W ww. decyzji określono, że formowanie bryły odbywać się będzie poprzez wykorzystanie odpadów wydobywczych o kodach 01 01 02, 01 04 12 i 01 04 81⁵⁴ oraz ograniczone wykorzystanie żużli (kod odpadu 10 01 01);
- prace związane z wypełnianiem terenu niekorzystnie przekształconego w Świętochłowicach w rejonie ul. Szygarskiej były prowadzone, pomimo iż Prezydent Miasta Świętochłowice nie wydał na rzecz KHW S.A. decyzji określającej kierunek rekultywacji przedmiotowego terenu. Tym samym *Haldex* prowadził działalność na ww. terenie wbrew warunkom określonym w decyzjach Marszałka Województwa Śląskiego udzielających zgodę na wydobywanie odpadów ze zwałowiska „Ajska”⁵⁵ oraz na przetwarzanie odpadów w zakresie odzysku odpadów poza instalacjami i urządzeniami⁵⁶.

(dowód: akta kontroli str. 535-541)

⁵² Z dnia 2 lutego 2014 r., której stroną i wykonawcą była KW S.A. Oddział KWK „Chwałowice” w Rybniku.

⁵³ Dz.U. z 2017 r., poz. 1161.

⁵⁴ Odpady w flotacyjnego wzbogacania węgla inne niż wymienione w 01 04 80.

⁵⁵ Decyzja z 7 stycznia 2014 r. nr 24/OS/2014,

⁵⁶ Decyzja z dnia 17 stycznia 2014 r. nr 130/OS/2014,

Spółka, na podstawie § 6 i § 15 umowy z 2 marca 2015 r. sprzedaży rzeczy ruchomych stanowiących odpady, zawartej z KHW S.A. zobowiązała się m.in. do rozbiórki ww. hałdy, wykorzystania wytworzonych odpadów wtórnych do niwelacji terenu i wywiezienia ich nadwyżek oraz do dokonania, na własny koszt, rekultywacji hałdy - po wydobyciu, usunięciu i zagospodarowaniu zalegających w niej odpadów na niwelację niekorzystnie przekształconego terenu nieruchomości hałdy. Rekultywacja ta, zgodnie z §16 umowy, miała polegać na wykonaniu prac ziemnych związanych z niwelacją terenu, według warunków KHW S.A. określonych jak dla terenów przewidzianych do prowadzenia działalności przemysłowej. Zakończenie prac rekultywacyjnych przewidziano na wrzesień-październik 2018 r.

Haldex posiadał Projekt zagospodarowania terenu hałdy „Ajska” z lipca 2015 r. zaakceptowany przez KHW S.A. w dniu 28 grudnia 2015 r. Przewidywał on, że prace niwelacyjne oraz rekultywacyjne terenu będą prowadzone z równoczesną dalszą rozbiórką hałdy i wykorzystywaniem wydobywanych oraz poddawanych odzyskowi odpadów wydobywczych do zasypywania wyrobisk, wyrównywania i plantowania. Zgodnie z projektem na tak zagospodarowanym, zniwelowanym i wyprofilowanym terenie ma zostać wykonana warstwa biologiczna z ziemi (w tym ziemi odpadowej) o grubości od 0,2 do 0,5 m, na której przewidziano obsianie trawą.

(dowód: akta kontroli str. 91-98, 566-586)

7. *Spółka* w okresie objętym kontrolą prowadziła ewidencję odpadów za pomocą systemu teleinformatycznego. System ten nie umożliwiał poświadczania dokumentów ewidencji odpadów za pomocą podpisu elektronicznego, do czego zobowiązuje art. 67 ust. 5 ustawy o *odpadach*.

Ewidencja była prowadzona indywidualnie dla wszystkich zakładów – miejsc prowadzenia działalności przez *Spółkę* w zakresie gospodarowania odpadami oraz osobno, w sposób ilościowy i jakościowy, dla wszystkich kodów i rodzajów odpadów wytwarzanych lub przetwarzanych przez *Haldex*, zgodnych z katalogiem odpadów określonym w przepisach wydanych na podstawie art. 4 ust. 3 ustawy o *odpadach*.

Karty ewidencji odpadów wydobywczych wytworzonych i przetworzonych w zakładach *Haldex* wypełniane były w okresach miesięcznych na podstawie danych pozyskiwanych przez Dział Ochrony Środowiska (GOŚ) od innych komórek organizacyjnych *Spółki* – działów prowadzących merytoryczny nadzór nad produkcją w zakładach⁵⁷. Wyżej wymienione dane były weryfikowane z kartami przekazania odpadów, które *Spółka* uzyskiwała od posiadaczy odpadów⁵⁸ lub na podstawie kwitów wagowych i dowodów przyjęcia odpadów podpisanych przez pracowników zakładu. W przypadku odpadów wydobywczych przekazywanych z miejsca wytworzenia w zakładzie *Haldex* w Świętochłowicach-Chropaczowie do przerobu w innym miejscu (innej instalacji), karty ewidencji odpadów, według Zarządu *Spółki* powinny być wypełniane na podstawie miesięcznych zestawień opracowywanych przez jej komórki organizacyjne. W roku 2015 jednorazowo przekazano odpady wydobywcze o kodzie 01 01 02 wytworzone w zakładzie „Haldex – Chropaczów” do zagospodarowania w zakładzie „Haldex – Szombierki” (o masie 25,84 Mg), jednakże informacja o tej operacji nie znalazła potwierdzenia w karcie ewidencji odpadów prowadzonej dla zakładu „Haldex – Chropaczów”. Powyższa masa niewykazanych, w karcie ewidencji, odpadów przekazanych do odzysku w innym zakładzie stanowiła 0,02% łącznej masy wytworzonych w tym zakładzie odpadów,

⁵⁷ Miejscach prowadzenia działalności w zakresie gospodarki odpadami.

⁵⁸ Którzy przekazali *Spółce* odpady do zagospodarowania.

co – z uwagi na skalę - nie miało, zdaniem NIK, istotnego wpływu na rzetelność złożonych sprawozdań.

(dowód: akta kontroli str. 633-634, 645, 701-768, 773-799)

Spółka wywiązywała się z obowiązku terminowego przekazania Marszałkowi Województwa Śląskiego rocznych sprawozdań o sposobie zagospodarowania odpadów wydobywczych, za lata 2014-2017, tj. do dnia 15 marca roku następującego po roku sprawozdawczym (zgodnie z art. 76 ust. 1 ustawy o odpadach).

W 2016 r. *Spółka* poinformowała Marszałka Województwa o wytworzeniu w 2015 r. w zakładzie Haldex w Mikołowie 438 233,36 Mg odpadów wydobywczych o kodzie 01 01 02 i 1 868 258,03 Mg odpadów o kodzie 01 04 12 i o takiej samej ilości tych odpadów poddanych odzyskowi w instalacjach lub urządzeniach w procesie odzysku R3⁵⁹. W przypadku zakładu w Świętochłowicach, *Spółka* podała, że w 2015 r. wytworzono w tej lokalizacji 119 393,13 Mg odpadów wydobywczych o kodzie 01 01 02, z których 119 367,29 Mg (tj. 99,98%) poddano odzyskowi w instalacjach lub urządzeniach - w procesie R5⁶⁰.

W 2017 r. *Haldex* w sprawozdaniu przekazała informację o wytworzeniu w 2016 r. w zakładzie Haldex w Mikołowie 472 850,72 Mg odpadów wydobywczych o kodzie 01 01 02 i 2 015 837,28 Mg odpadów o kodzie 01 04 12 oraz o takiej samej ilości tych odpadów poddanych odzyskowi w instalacjach lub urządzeniach w procesie odzysku R3. W zakresie dotyczącym zakładu w Świętochłowicach podano, że w 2016 r. wytworzono i poddano w nim odzyskowi (w procesie R5) w instalacjach lub urządzeniach 124 448,05 Mg odpadu o kodzie 01 01 02. Ponadto poinformowano, że ww. lokalizacji poza instalacjami lub urządzeniami poddano odzyskowi 2 493,92 Mg odpadu wydobywczego o kodzie 01 04 12 oraz 23 040,84 Mg odpadów niebędących odpadami wydobywczymi⁶¹.

W 2018 r. *Spółka* poinformowała Marszałka Województwa o wytworzeniu w 2017 r. w zakładzie Haldex w Mikołowie 420 957,73 Mg odpadów wydobywczych o kodzie 01 01 02 i 1 794 609,27 Mg odpadów o kodzie 01 04 12 i o takiej samej ilości tych odpadów poddanych odzyskowi w instalacjach lub urządzeniach w procesie odzysku R3. W przypadku zakładu w Świętochłowicach, *Spółka* podała, że w 2017 r. wytworzono w tej lokalizacji 124 448,05 Mg odpadów wydobywczych o kodzie 01 01 02, z czego w procesie R5 w instalacjach lub urządzeniach odzyskano 38 894,09 Mg (tj. 31,25%) tych odpadów. W sprawozdaniu tym nie podano sposobu zagospodarowania przez *Spółkę* pozostałej części (85 553,96 Mg) wytworzonego w tym Zakładzie odpadu wydobywczego o kodzie 01 01 02. Ponadto podano, że w procesie odzysku R5 poza instalacjami i urządzeniami poddano 7 403,78 Mg odpadów wydobywczych o kodzie 01 04 12 oraz 72 881,38 Mg odpadów innych niż odpady wydobywcze⁶².

Powyższe dane wskazują, iż w miejscu lokalizacji zakładu w Świętochłowicach *Spółka* w latach 2016 i 2017 dokonała odzysku odpowiednio 25 534,76 Mg oraz 80 284,16 Mg innych odpadów wydobywczych i odpadów innych niż odpady wydobywcze, wytworzonych poza nim. W tej sprawie były Prezes Zarządu *Spółki* wyjaśnił, że w uzgodnieniu z KHW S.A. opracowany został projekt zagospodarowania i rekultywacji hałdy „Ajska”, w którym ustalono, że w miejsce wydobywanego i przetwarzanego odpadu wydobywczego, będzie możliwe

⁵⁹ Recykling lub regeneracja substancji organicznych, które nie są stosowane jako rozpuszczalniki (w tym kompostowanie i inne biologiczne procesy przekształcania).

⁶⁰ Recykling lub odzysk innych materiałów nieorganicznych.

⁶¹ O kodach 17 01 01, 17 01 02 i 17 05 04.

⁶² O kodach 10 01 01, 10 01 80, 10 01 82, 17 01 01, 17 01 02, 17 01 07 i 17 05 04.

lokowanie innych odpadów wydobywczych, a także kilku innych rodzajów odpadów niebędących odpadami wydobywczymi (nie niebezpiecznych).

(dowód: akta kontroli str. 587-619)

8. W okresie objętym kontrolą *Spółka* przekazała terminowo⁶³ do GUS sprawozdania o odpadach (z wyłączeniem odpadów komunalnych) OS-6 za lata 2014, 2015, 2016 i 2017 wypełnione za pośrednictwem internetowego portalu sprawozdawczego. Obejmowały one ilość odpadów wydobywczych o kodach 01 04 12 i 01 01 02 zgromadzonych według stanu na koniec roku sprawozdawczego wyłącznie w *ouow* „Panewniki”, ilość odpadów poddanych odzyskowi we własnym zakresie lub/i przekazanych innym odbiorcom z dotychczas składowanych (nagromadzonych) w ww. Obiekcie oraz informację o niezrekultywowanej powierzchni Obiektu.

Formularzy sprawozdawczych GUS OS-6 dotyczących odpadów wydobywczych o kodzie 01 01 02 wytworzonych i zgromadzonych w latach 2015-2017⁶⁴ w związku z eksploatacją hałdy „Ajska” w Świętochłowicach nie składała zarówno *Spółka* jak i KHW S.A., będąca użytkownikiem wieczystym nieruchomości zajętej pod ten obiekt⁶⁵, co stanowi naruszenie przepisów ustawy o *statystyce publicznej*.

(dowód: akta kontroli str. 442-459, 646-663)

9. *Spółka* w latach 2015, 2016 i 2017 oraz w czterech miesiącach 2018 r. wykazała zagospodarowanie poprzez odzysk prowadzony poza instalacjami i urządzeniami odpowiednio 2 195 471,27 Mg, 2 128 217,23 Mg, 1 906 692,45 Mg i 242 837,67 Mg odpadów wydobywczych o kodach 01 01 02, 01 04 12 i 01 04 81.

W tych samych okresach w zakładach *Haldex* poddano odzyskowi w instalacjach i urządzeniach zakładów przerobczych, odpowiednio: 3 809 617,30 Mg, 3 685 127,60 Mg, 2 954 759,16 Mg i 1 015 631,91 Mg odpadów kodach 01 01 02 i 01 04 12.

Zgodnie z informacją Zarządu *Spółki*, w okresie objętym kontrolą nie przekazywała ona odpadów innym podmiotom⁶⁶, w tym osobom fizycznym prowadzącym lub nieprowadzącym działalność gospodarczą.

(dowód: akta kontroli str. 565, 701-705)

10. *Spółka* uzyskała w okresie od 7 maja 2010 r. do 16 lipca 2015 r. pięć aprobat technicznych wyrobów budowlanych w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o *wyrobach budowlanych*⁶⁷ wytwarzanych w oparciu o odzyskiwane przez *Haldex* odpady wydobywcze (łupka przywęglowego⁶⁸/powęglowego i skały płonej uzyskanej w procesie odzysku węgla) i odpady ze spalania węgla⁶⁹, z których cztery są nadal

⁶³ Tj. zgodnie z terminami określonymi w rozporządzeniach Rady Ministrów: z dnia 9 sierpnia 2013 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2014 (Dz.U. z 2013 poz. 1159 ze zm.); z dnia 27 sierpnia 2014 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2015 (Dz.U. z 2014 poz. 1330 ze zm.); z dnia 21 lipca 2015 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2016 (Dz.U. z 2015 poz. 1304 ze zm.) i z dnia 28 lipca 2016 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2017 (Dz.U. z 2016 poz. 1426 ze zm.);

⁶⁴ Objętych kontrolą.

⁶⁵ Przedstawione przez Zarząd KHW S.A., w odpowiedzi na pismo NIK, sprawozdania GUS OS-6 za lata 2014-2016 dotyczyły zakładu KHW S.A. (miejsca wytwarzania odpadów wydobywczych o kodzie 01 04 12) położonego w Rudzie Śląskiej.

⁶⁶ Za wyjątkiem odsprzedaży w 2015 r. 217 308,00 Mg odpadów innemu przedsiębiorcy.

⁶⁷ Dz.U. z 2016 r. poz. 1570, ze zm., zgodnie z art. 2 pkt 1 ustawy o *wyrobach budowlanych* należy przez to rozumieć wyrób budowlany, o którym mowa w art. 2 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 305/2011 z dnia 9 marca 2011 r. *ustanawiającego zharmonizowane warunki wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych i uchylające dyrektywę Rady 89/106/EWG* (Dz.U. UE. L88/5 z 4 kwietnia 2011 r. ze zm.); zgodnie z art. 2 pkt 1 ww. rozporządzenia "wyrób budowlany" oznacza każdy wyrób lub zestaw wyprodukowany i wprowadzony do obrotu w celu trwałego wbudowania w obiektach budowlanych lub ich częściach, którego właściwości wpływają na właściwości użytkowe obiektów budowlanych w stosunku do podstawowych wymagań dotyczących obiektów budowlanych.

⁶⁸ W przypadku produkcji „mieszanki ulepszonej Haldex”. Ważność aprobaty z 2010 r. na ten wyrób budowlany wygasła 5.07.2015 r.

⁶⁹ Mieszanki popiołowo-żuźlowej w przypadku produkcji mieszanki ulepszonej Haldex.

ważne. Według stanu na dzień kontroli NIK⁷⁰, *Haldex* - w oparciu o odpady wydobywcze - może prowadzić produkcję: kamienia łamanego *Haldex* do stosowania w budownictwie i inżynierii komunikacyjnej⁷¹ i trzech odmian kruszyw hydrotechnicznych (*Haldex* i *Haldex2*) przeznaczonych do stosowania w budownictwie wodno-melioracyjnym i melioracyjnym⁷².

(dowód: akta kontroli str. 464-534)

Jednostkowe koszty poniesione przez *Haldex* na wykonanie i uzyskanie ww. dokumentacji wynosiły od 10,0 tys. zł do 31,7 tys. zł (ogółem 107,0 tys. zł).

(dowód: akta kontroli str. 542-543)

11. W okresie objętym kontrolą *Haldex* sprzedawał następujące asortymenty produktów wytwarzanych w oparciu o odzysk odpadów wydobywczych: wyroby budowlane (kruszywa i ich mieszanki), miał energetyczny (węglowy), granulát mułowy (węglowy), materiał glebotwórczy (mieszanka kamienia łamanego i komunalnych osadów ściekowych).

Ilość i wartość sprzedanych wyrobów budowlanych w kolejnych latach malała i wynosiła: 615 154,5 Mg o wartości 3 168,7 tys. zł w 2015 r., 427 323 Mg o wartości 1 866,6 tys. zł w 2016 r., 150 111,8 Mg o wartości 806,3 tys. zł w 2017 r. oraz 34 708,5 Mg o wartości 185,0 tys. zł za cztery miesiące 2018 roku.

Spółka sprzedała miał energetyczny w łącznej ilości 1 033 790,13 Mg, z tego 348 391,4 Mg w 2015 r., 279 352 Mg w 2016 r., 312 564,5 Mg w 2017 r. i 93 482,3 Mg w 2018 r. (4 miesiące) o wartości, odpowiednio: 77 328,4 tys. zł, 51 873,0 tys. zł, 70 247,5 tys. zł i 22 691,7 tys. zł.

Wzrastała ilość i wartość sprzedawanego przez *Haldex* granulatu mułowego: z 329,3 Mg za kwotę 10,3 tys. zł w 2015 r., poprzez 3 670,5 Mg za 95,7 tys. zł w 2016 r. do 33 940,8 Mg za 2 429,6 tys. zł w 2017 r. W 4 miesiącach 2018 r. sprzedano 28 083,8 Mg granulatu za kwotę 2 264,0 tys. zł.

Masa i wartość sprzedanego przez *Spółkę* w 2016 r.⁷³ materiału glebotwórczego wyniosła 11 741,82 Mg i 151,5 tys. zł.

W 2015 r. *Spółka* sprzedała 217 308,00 Mg odpadów wydobywczych za kwotę 108,7 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 555-566)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Zarząd *Spółki* nie dopełnił obowiązku wynikającego z art. 12 ust. 4 ustawy o odpadach wydobywczych, tj. poinformowania Marszałka Województwa Śląskiego o wszelkich planowanych zmianach w *Programie Spółki*. Skutkiem powyższego zaniechania był fakt, iż Marszałek Województwa Śląskiego jako organ właściwy w sprawach odpadów wydobywczych, nie mógł ocenić czy zmiany te będą stanowić zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi oraz czy nie były one sprzeczne z przepisami o ochronie środowiska.

Konsekwencją tego było wprowadzenie przez *Spółkę* zmian w sposobie gospodarowania odpadami niezgodnie z trybem określonym w art. 12 ust. 5 ww. ustawy oraz prowadzenie przez *Haldex* działalności na terenie hałdy Ajska w zakresie gospodarowania odpadami wydobywczymi w sposób niezgodny z decyzją Marszałka Województwa Śląskiego z 7 listopada 2012 r.,

⁷⁰ 31 maja 2018 r.

⁷¹ M.in. do budowy warstw dolnych warstw konstrukcji dróg i lotnisk (z ograniczeniem).

⁷² M.in. do budowy korpusów nasypów nie piętrzących wodę i wewnętrznych partii korpusów (rdzeni) nasypów piętrzących.

⁷³ W 2015, 2017 i 2018 r. ww. produktu nie sprzedawano.

zawierającą Program - w latach 2015-2017 Spółka wytworzyła łącznie 368 289,23 Mg odpadów wydobywczych⁷⁴, co nie było przewidziane Programem i decyzją Marszałka.

Planowane zmiany w sposobie gospodarowania odpadami wydobywczymi wynikały m.in. z uzyskania decyzji administracyjnych pozwalających na rozpoczęcie działalności polegającej na wydobyciu i odzysku odpadów wydobywczych znajdujących się w obiektach unieszkodliwiania odpadów wydobywczych w Rydułtowach⁷⁵ i w Pszowie⁷⁶ oraz rozpoczęcia od czerwca 2011 r. przez Haldex⁷⁷ eksploatacji i odzysku odpadów wydobywczych z hałdy „Ajska”.

Zarząd Spółki wyjaśnił, że stało się tak przez przeoczenie obowiązku informowania Marszałka o planowych zmianach w zakresie gospodarowania odpadami wydobywczymi.

(dowód: akta kontroli str. 73-98, 141-150, 164-173, 311-361)

2. Zarząd Spółki przekazał GUS niekompletne sprawozdania OS-6 za lata: 2014, 2015, 2016 i 2017, bowiem nie zawierały one danych statystycznych:

- o ilości odpadów wytworzonych przez Spółkę, poddanych odzyskowi lub unieszkodliwionych we własnym zakresie, w tym odpadów wytworzonych przez Haldex w ouow „Panewniki” oraz na terenie hałdy „Ajska” w Świętochłowicach;
- o ilości odpadów dotychczas składowanych (nagromadzonych) w obiektach własnych oraz na terenie hałdy „Ajska”;
- o ilości odpadów poddanych odzyskowi we własnym zakresie lub/i przekazanych innym odbiorcom z dotychczas składowanych (nagromadzonych) na wszystkich składowiskach, ouow (w tym hałdach, stawach osadowych);
- o powierzchni wszystkich prowadzonych i eksploatowanych składowisk, ouow - w tym hałd (bez stawów osadowych) - niezrehabilitowanych i zrehabilitowanych.

Powyższe dane były wymagane do wykazania zgodnie z wzorem i objaśnieniami do formularza sprawozdawczego, opublikowanymi w kolejnych rozporządzeniach wydanych przez Prezesa Rady Ministrów na podstawie art. 31 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej⁷⁸.

(dowód: akta kontroli str. 442-458)

Zarząd Spółki w złożonym wyjaśnieniu potwierdził, że sprawozdania OS-6 były sporządzane wyłącznie dla jednego zakładu – ouow „Panewniki”. Według

⁷⁴ O kodzie 01 01 02.

⁷⁵ Zwałowisko odpadów wydobywczych – stożek i zwał płaski przy szybie „Leon” KWK Rydułtowy – Anna.

⁷⁶ Zwałowisko „Wrzosy III”.

⁷⁷ Zgodnie z zawartą umową dzierżawy.

⁷⁸ Dz. U. z 2016 r. poz. 1068, ze zm.; te rozporządzenia to rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2014 r. w sprawie określenia wzorów formularzy sprawozdawczych, objaśnień co do sposobu ich wypełniania oraz wzorów kwestionariuszy i ankiet statystycznych stosowanych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2014 (Dz. U. z 2014 r. poz. 415 ze zm.); rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 marca 2015 r. w sprawie określenia wzorów formularzy sprawozdawczych, objaśnień co do sposobu ich wypełniania oraz wzorów kwestionariuszy i ankiet statystycznych stosowanych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2015 (Dz.U. z 2015 r. poz. 561 ze zm.); rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 marca 2016 r. w sprawie określenia wzorów formularzy sprawozdawczych, objaśnień co do sposobu ich wypełniania oraz wzorów kwestionariuszy i ankiet statystycznych stosowanych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2016 (Dz.U. z 2016 r. poz. 460 ze zm.); rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 marca 2017 r. w sprawie określenia wzorów formularzy sprawozdawczych, objaśnień co do sposobu ich wypełniania oraz wzorów kwestionariuszy i ankiet statystycznych stosowanych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2017 (Dz. U. z 2017 r. poz. 837 ze zm.).

Zarządu powyższa praktyka była spowodowana tym, że wyłącznie działalność tego obiektu generowała powstawanie odpadów powyżej 1 tys. Mg w okresie roku. Natomiast na pozostałych zakładach *Spółki* ilości wytwarzanych odpadów łącznie nie przekraczały wartości 1 tys. Mg.

W sprawie braku sporządzenia sprawozdania statystycznego OS-6 dla odpadów pochodzących ze zwałowiska „Ajska” w Świętochłowicach Zarząd wyjaśnił, że *Spółka* nie była władającym przedmiotowym obiektem, bowiem wykonywała wyłącznie usługę na jego terenie i na rzecz jego właściciela i zgodnie z zawartymi umowami KHW S.A. nie była zobowiązana do opracowania przedmiotowego sprawozdania. Według Zarządu, *Spółka* okresowo przekazywała do KHW S.A. informacje o ilości pozyskanych – wydobytych (wtórnie wytworzonych) odpadów, i zdaniem Zarządu, to KHW S.A. winna sporządzać sprawozdanie OS-6 na podstawie danych przekazanych przez *Haldex*.

(dowód: akta kontroli str. 544-547)

NIK, odnosząc się do powyższych wyjaśnień, zauważa że zgodnie z objaśnieniem do formularza sprawozdania GUS OS-6⁷⁹, do jego składania zobowiązane są jednostki wytwarzające w ciągu roku sumarycznie powyżej 1 tysiąca Mg odpadów⁸⁰ lub posiadające 1 mln ton i więcej odpadów nagromadzonych na własnych składowiskach odpadów lub w obiektach unieszkodliwiania odpadów wydobywczych (w tym hałdach, stawach osadowych) niezależnie od ilości posiadanych zakładów (lokalizacji miejsc wytwarzania lub składowania odpadów). Zatem, biorąc pod uwagę, że działalność samego Obiektu „Panewniki”⁸¹ generowała rocznie powyżej 1 000 Mg odpadów, to - zdaniem NIK - *Spółka* była zobowiązana do wykazywania w sprawozdaniach OS-6 danych statystycznych na temat całości odpadów zlokalizowanych i wytworzonych (w tym poddanych odzyskowi lub unieszkodliwieniu; przekazanych bądź magazynowanych) na terenie wszystkich posiadanych zakładów oraz o powierzchni terenów składowania odpadów.

NIK zwraca też uwagę, że zgodnie z decyzją Marszałka Województwa Śląskiego z 7 stycznia 2014 r.⁸², *Spółka* uzyskała zgodę na wydobycie odpadów wydobywczych ze zwałowiska „Ajska”⁸³. Według uzasadnienia tej decyzji, *Spółka* posiadała wówczas umowę poddzierżawy zawartą w 2011 r. z KHW S.A. na eksploatację nieruchomości zajętej pod to zwałowisko⁸⁴. Obecnie *Spółka* gospodaruje na ww. zwałowisku w oparciu o umowę z 2 marca 2014 r., na podstawie której *Haldex* nabyła na własność odpady stanowiące ww. hałdę (obiekt unieszkodliwiania odpadów wydobywczych). Nadto NIK zauważa, że według stanowiska Zarządu *Spółki*, podpisanie nowej umowy dzierżawy nieruchomości gruntowych, na których zlokalizowana jest hałda „Ajska” nie stanowiło warunku koniecznego do prowadzenia działalności w odniesieniu do tego obiektu, w zakresie wynikającym z zawartej umowy sprzedaży rzeczy ruchomych z 2 marca 2015 r.

Z informacji uzyskanej przez NIK od Zarządu KHW S.A. wynika, że również ta jednostka nie składała GUS formularzy sprawozdawczych o odpadach OS-6, w związku z eksploatacją hałdy „Ajska”.

(dowód: akta kontroli str. 73-82, 91-98, 100, 306-310, 548-554, 646-663)

⁷⁹ Będącym załącznikiem do ww. rozporządzeń.

⁸⁰ Z wyłączeniem odpadów komunalnych.

⁸¹ Którego nieruchomości także nie jest własnością *Spółki*.

⁸² Nr 24/OS/2014, która jest ważna i nie została zmieniona.

⁸³ W ilości 2 230 000 Mg i 68 000 Mg.

⁸⁴ Ww. umowa wygasła w dniu 27 października 2014 r.

3. Zarząd *Spółki* przekazał Marszałkowi Województwa Śląskiego roczne sprawozdanie o rodzajach i ilościach odpadów, o sposobach gospodarowania nimi oraz o instalacjach i urządzeniach służących do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów za rok 2017, które zawierało nierzetelne dane:
- o ilości wytworzonych na terenie Zakładu *Haldex* w Świętochłowicach odpadów wydobywczych o kodzie 01 01 02 – w sprawozdaniu przedstawiono dane zawyżone o 84 932,76 Mg, tj. o 214,94% w stosunku do ilości wynikającej z karty ewidencji odpadów;
 - o ilości tych odpadów poddanych odzyskowi w instalacjach lub urządzeniach – w sprawozdaniu przedstawiono dane zaniżone o 621,20 Mg, tj. o 1,57% w stosunku do faktycznie przetworzonej ilości.

Starszy Inspektor Działu Ochrony Środowiska *Spółki*, który sporządził to sprawozdanie wyjaśnił, że w ww. formularzu w części dotyczącej Zakładu w Świętochłowicach⁸⁵ w sposób błędny podano masę odpadów wytworzonych w 2016 r. zamiast w 2017 r. Według tej osoby zgodnie z ewidencją odpadów w 2017 r. w ww. Zakładzie wytworzono 39 515,29 Mg odpadów o kodzie 01 01 02. W związku z tym w sprawozdaniu, w Dziale 5. *Zbiornicze zestawienie danych o rodzajach i ilościach odpadów poddanych odzyskowi w 2017 r.* także została podana błędna liczba odpadów o kodzie 01 01 02 poddanych odzyskowi. Kierownik Działu Ochrony Środowiska *Spółki* i Dyrektor ds. Technicznych i Gospodarki Odpadami w sprawie niezwyfikowania poprawności danych sprawozdawczych wyjaśnili, że przeoczenie błędu było związane z założeniem, że dane te zostały wprowadzone przez kompetentnego i doświadczonego pracownika, natomiast dane w zakresie kodu oraz rodzaju odpadu nie budziły ich wątpliwości.

Dyrektor dodał, że potwierdzenie poprawności sprawozdania zostało przeprowadzone wcześniej przez Kierownika ww. Działu, który nie wskazał przedmiotowego błędu, który był wynikiem oczywistej omyłki pracownika Działu.

(dowód: akta kontroli str. 606-615, 620-621, 628-629, 675, 698-700)

Odnosząc się do powyższych wyjaśnień NIK zauważył, że pośrednią przyczyną powstania ww. nieprawidłowości był niewłaściwie sprawowany nadzór służbowy ww. osób nad funkcjonowaniem tej komórki. Zdaniem NIK, weryfikacja informacji o kodzie oraz rodzaju odpadu (w tym w dziale 2 i 5 przedmiotowego sprawozdania) miała charakter pozorny, gdyż znaczna różnica pomiędzy podaną masą odpadów wytworzonych⁸⁶ (124 448,05 Mg) a masą tychże odpadów poddanych odzyskowi w instalacjach lub urządzeniach (38 894,09 Mg) była wystarczającym sygnałem dla kontroli poprawności danych przed przekazaniem sprawozdania Marszałkowi Województwa Śląskiego.

(dowód: akta kontroli str. 606, 679-697)

4. Zarząd *Spółki* nie zapewnił, w okresie objętym kontrolą, realizacji obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów w formie elektronicznej za pomocą systemu teleinformatycznego, który miał umożliwiać poświadczanie dokumentów ewidencji odpadów za pomocą podpisu elektronicznego, do czego zobowiązuje art. 67 ust. 5 ustawy *o odpadach*. Zdaniem NIK, na skutek tego w wydrukach

⁸⁵ W Dziale 2. Zbiornicze zestawienie danych o rodzajach i ilościach wytworzonych odpadów.

⁸⁶ O kodzie 01 01 02.

kart ewidencji odpadów wytworzonych i przetworzonych przez *Haldex* w jej zakładach, nie były uwidaczniane dane osoby sporządzającej - odpowiedzialnej za dokonanie wpisu w ewidencji odpadów.

(dowód: akta kontroli str. 622-645, 707-768)

Zarząd wyjaśnił, że: *W opinii Spółki wyżej wymieniony obowiązek poświadczania dokumentów ewidencji odpadów za pomocą podpisu elektronicznego dotyczy przede wszystkim kart ewidencji odpadów które przekazuje się innym podmiotom. Zastosowanie podpisu elektronicznego w przypadku kart przekazania odpadów umożliwi przekazanie kart z pominięciem wytwarzania wersji papierowej.*

Karty ewidencji odpadów nie są dokumentacją, która jest przekazywana innym posiadaczom odpadów. Karty ewidencji odpadów gromadzone są wyłącznie przez posiadacza odpadów i udostępniane są jedynie instytucjom przeprowadzającym weryfikację sposobu gospodarowania odpadami (w tym sposobu prowadzenia kart ewidencji odpadów) - o innej potrzebie udostępniania kart ewidencji odpadów Spółka nie ma wiedzy. Karty ewidencji odpadów (prowadzone w Spółce za pomocą posiadanego oprogramowania firmy E...) w razie potrzeby ich udostępnienia (przedłożenia) są drukowane i podpisywane przez osobę zajmującą się ewidencją odpadów w Spółce, i - już jako forma papierowa - są udostępniane wyżej wymienionym jednostkom. Na uwadze należy również mieć fakt, że rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 grudnia 2014 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów, określające w załączniku nr 2 obowiązujący wzór karty ewidencji odpadów, nie określa żadnych bardziej szczegółowych zasad związanych z prowadzeniem tej karty w formie elektronicznej.

(dowód: akta kontroli str. 837-840)

NIK nie podziela stanowiska Zarządu w powyższej sprawie. Ustawodawca w art. 67 ust. 5 ww. ustawy jednoznacznie bowiem ustalił, że prowadzenie ewidencji w systemie teleinformatycznym jest możliwe, ale tylko wtedy, gdy istnieje sposobność poświadczania wszystkich dokumentów za pomocą podpisu elektronicznego. Przepis ten nie wskazuje, których dokumentów ewidencyjnych to dotyczy.

5. Zarząd Spółki dopuścił do prowadzenia przez *Haldex* działalności na zwałowisku „Ajska” niezgodnie z warunkami określonymi w decyzjach Marszałka Województwa Śląskiego udzielających zgodę na wydobywanie odpadów z tego zwałowiska oraz na przetwarzanie tych odpadów w zakresie odzysku odpadów poza instalacjami i urządzeniami. Warunkiem tym było posiadanie decyzji Prezydenta Miasta Świętochłowice, wydanej na rzecz Katowickiego Holdingu Węglowego S.A., w sprawie rekultywacji i zagospodarowania terenu, na podstawie art. 22 ust.1 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych dla eksploatowanego i rekultywowanego przez *Haldex* zwałowiska odpadów wydobywczych „Ajska” w Świętochłowicach.

W decyzjach Marszałka Województwa Śląskiego udzielających zgody na wydobywanie odpadów ze zwałowiska „Ajska”⁸⁷ oraz na przetwarzanie odpadów w zakresie odzysku odpadów poza instalacjami i urządzeniami⁸⁸ wskazano, że realizacja przedsięwzięcia będzie polegała na wypełnianiu terenu niekorzystnie przekształconego w procesie R5, a którego szczegółowe warunki

⁸⁷ Decyzja z 7 stycznia 2014 r. nr 24/OS/2014,

⁸⁸ Decyzja z dnia 17 stycznia 2014 r. nr 130/OS/2014,

zostały określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 11 maja 2015 r. w sprawie odzysku odpadów poza instalacjami i urządzeniami⁸⁹.

(dowód: akta kontroli str. 306-309, 366-369)

Zgodnie z załącznikiem nr 1 do ww. rozporządzenia, proces odzysku R5 opisany w pkt 1, tj. wypełnianie terenów niekorzystnie przekształconych (takich jak zapadliska, nieeksploatowane odkrywkowe wyrobiska lub wyeksploatowane części tych wyrobisk) może być prowadzony pod warunkiem, że: planowane działanie jest określone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy albo jest zgodne z decyzją o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, albo jest określone w decyzji w sprawie rekultywacji i zagospodarowania gruntów rolnych lub leśnych wydanej na podstawie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

W sporządzonym przez Spółkę, w lipcu 2015 r., projekcie zagospodarowania terenu hałdy „Ajska” wskazano, że obecne przeznaczenie terenów w dokumentacji planistycznej gminy to tereny zabudowy produkcyjnej i tereny rekreacji, a obszar byłego zwałowiska nie jest objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.

(dowód: akta kontroli str. 566-586)

Zarząd Spółki wyjaśnił że: (...) Haldex S.A. na obszarze zwałowiska „Ajska” prowadziła i prowadzi nadal prace związane z pozyskiwaniem odpadów wydobywczych w nim zdeponowanych, przerobem ich na produkty handlowe (w tym ich sprzedażą) oraz prace rekultywacyjne, które zgodnie z umową w przedmiocie sprzedaży odpadów, zawartą w dniu 2 marca 2015 r. z Katowickim Holdingem Węglowym S.A., zdefiniowane zostały jako prace ziemne związane z niwelacją terenu (§ 16 ust. 1).

Katowicki Holding Węglowy S.A. w jakimkolwiek dokumencie nie przedstawił informacji, z której wynikałoby, że obiekt został już zrehabilitowany. Mając na uwadze powyższe Spółka przyjęła, że działalność będzie (i jest nadal) prowadzona na terenie, którego grunty nie posiadają wartości użytkowej. Z tego też względu Spółka Haldex nie może być uznana za podmiot, który przyczynił się do utraty albo ograniczenia wartości użytkowej gruntów. Z tego też względu Spółka nie była i nie jest obowiązana do uzyskania stosownej decyzji, której przedmiotem jest kierunek i sposób rekultywacji obszaru zwałowiska. W opinii Spółki taki obowiązek spoczywa na podmiocie, który przyczynił się do utraty albo ograniczenia wartości użytkowej opisywanych gruntów.

(dowód: akta kontroli str. 837-840)

Zarząd KHW S.A. na temat decyzji w sprawie rekultywacji i zagospodarowania hałdy „Ajska” wyjaśnił, że: Katowicki Holding Węglowy S.A. zawarł w dniu 2 marca 2015 roku umowę z Haldex S.A., której przedmiotem była sprzedaż rzeczy ruchomych stanowiących odpady, w której Kupujący zobowiązuje się do posiadania wszystkich niezbędnych decyzji dotyczących eksploatacji hałdy, wytwarzania odpadów, transportu i odzysku odpadów. Jednocześnie Kupujący, biorąc pod uwagę postanowienia umowy przejął pełną odpowiedzialność za przeprowadzenie zagospodarowania hałdy, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

(dowód: akta kontroli str. 646-651)

⁸⁹ Dz. U. z 2015 r. poz. 796

IV. Uwagi i wnioski

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁹⁰, zwraca uwagę na obowiązek:

1. Informowania Marszałka Województwa Śląskiego o wszelkich planowanych zmianach w zatwierdzonym *Programie gospodarowania odpadami wydobywczymi Spółki*, wynikający z art. 12 ust. 4 ustawy o odpadach wydobywczych.
2. Przekazywania Głównemu Urzędowi Statystycznemu kompletnych sprawozdań o odpadach (z wyłączeniem odpadów komunalnych) OS-6.
3. Prowadzenia prac na terenie hałdy „Ajska” zgodnie z warunkami zawartymi w decyzjach Marszałka Województwa Śląskiego, udzielających zgodę na wydobywanie odpadów ze zwałowiska „Ajska” oraz na przetwarzanie tych odpadów w zakresie odzysku odpadów poza instalacjami i urządzeniami.

Wnioski pokontrolne

Jednocześnie Najwyższa Izba Kontroli wnosi o podjęcie działań mających na celu:

1. Dokonanie korekty, przekazanego Marszałkowi Województwa Śląskiego, rocznego sprawozdania o rodzajach i ilościach odpadów, o sposobach gospodarowania nimi oraz o instalacjach i urządzeniach służących do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów za rok 2017.
2. Dostosowanie posiadanego systemu teleinformatycznego do wymogu art. 67 ust. 5 ustawy o odpadach, poprzez wprowadzenie poświadczania dokumentów za pomocą podpisu elektronicznego umożliwiającego identyfikację osoby odpowiedzialnej za dokonywane zapisy w ewidencji odpadów.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

⁹⁰ Dz. U. z 2017 r. poz. 524, ze zm., zwaną dalej „ustawą o NIK”.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 28 czerwca 2018 r.

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

**Kontroler
Artur Stekla
gł. specjalista kontroli państwowej**

.....